

ФРОНТИР. СВІТЛИНИ

ВАЛЕРІЙ ПУЗІК

**ПІВДЕННИЙ
ПЕЙЗАЖ
НОТАТКИ НА ПОЛЯХ ВІЙНИ**

Харків
«Фоліо»
2025

УКРАЇНЬКА ПРАВДА. ЖИТТЯ

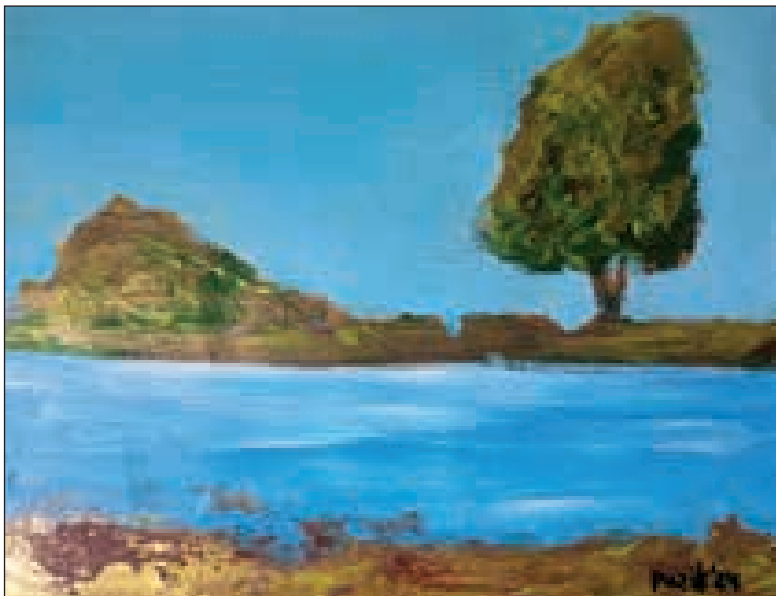
До 24 лютого жив звичайним життям: планував майбутнє, грався із сином, робив дві ранкові кави та млинці. До 24 лютого писав дитяче фентезі, віршики про морських тваринок; у планах було кілька кінопроектів, писали сценарії, обговорювали ідеї, готувалися до пітчінгів Держкіно. Сім'я, література та кіно — рік мав бути таким.

Та одного ранку ми прокинулись й зрозуміли, що нічого цього найближчим часом не буде: паніка на вулицях, черги біля банко-

матів, порожні полиці супермаркетів — у перший же день район, в якому я проживаю в Одесі, за лічені години опустів.

За кілька днів я посадив дружину та сина в потяг, а сам пішов у військкомат — це якщо коротко. Там сказав, що був добровольцем у ДУК ПС (Добровольчий український корпус «Правий сектор»), що вмю працювати з мінометами, — так потрапив у бригаду, де служу нині. Арта — любов із першого погляду.

Узяв із собою кілька книжок, які планував прочитати, але, як то кажуть, не склалося. Вулик казарми, в який я потрапив спочатку, не давав змоги читати. Тож з перших днів почав писати короткі новели. Спочатку думав, що зможу дописати фентезі для дітей

«Чорні футболки», але це виявилось трохи складніше, ніж гадалося. А коротка форма — ідеальна: написав і забув. З великою — усе набагато важче, адже багато деталей потрібно тримати в голові. Ритм війни не дає змоги повністю зануритись у текст та його сюжет. Хоч нещодавно все-таки закінчив давній довгобуд — зимове фентезі про Святого Миколая. Це повість.

Колись, можливо, вона вийде друком.

Дуже хочеться повернутися до циклу «Делфі та Чарівники» — це фентезі для дітей. Події відбуваються в Одесі. Я написав дві книжки з чотирьох, перша вийшла в харківському видавництві «АССА» позаминулого року, друга — «Макгі та Чорний дракон» — мала вийти торік. Проте наразі не бачу можливості зануритись повністю в той світ: дуже багато персонажів та історичних мітів залучено до оповіді.

Для мене ця історія дуже важлива насамперед тим, що вона про мої улюблені місця в Одесі, про історію міста без проросійських наративів, якими нафаршировані майже всі книжки, які стосуються міста.

Одеська кіностудія, Юрій Яновський, танкер «Делфі», фортеця Єні-Дунья, книгарні, магія, магія, магія.

«Делфі та Чарівники» — ода Чорному морю. Це книжки, які я пишу для сина.

Якось несподівано знову взявся малювати. Зайшов у магазин для художників і купив акрилові фарби та пензлі. У нас лежала купа ящиків від боєкомплектів та ящики з автоматами — кришки й фанерні вставки стали полотнами.

Хлопці з мене постійно жартують: «Фінчере, ти або малюєш, або пишеш — а воюєш коли?».

На творчість іде увесь мій вільний час.

Загалом в останні кілька місяців я сплю приблизно три-чотири години на добу.

Суть казарм та інших місць збору в тому, що в одній локації збирається багато людей. Живопис став для мене можливістю побути на самоті, навіть коли поруч десятки людей. Спочатку малював ластівок. Це символ нашої батареї. Її зображення — на нашому шевроні. Ластівка, як відомо, є одним із народних символів України. Вісник щастя, надії, відродження, весни, сходу, домашнього тепла та ще багато чого. Тож я малював лише її. З часом тем додалося, однак птахи з картин нікуди не зникли: чаплі, круки, соколи. На виїздах малював пейзажі та будяки. Коли кольорів стало менше, перейшов на абстрактні речі, в яких все одно можна розгледіти птахів.

Весна — час, коли вони повертаються з вирію. І я дякую долі, що міг спостерігати за поверненням в Україну солов'їв. Радше чути їхній спів у березні. Так і з іншими пернатими.

У дитинстві я хотів бути орнітологом, прочитав купу книжок про птахів — тому, гадаю, мій вибір щодо їх малювання криється в цьому.

Спочатку малював лише в казармі, коли повертались із завдань, проте з часом, залежно від виїздів, став брати фарби із собою. Спочатку картини роздавав волонтерам, які нам допомагали й допомагають, згодом мені почали писати люди, що хочуть їх придбати, згодом інші люди, куратори галерей, запропонували зробити виставку в кількох містах України: Києві, Одесі, Львові та ще десь, уже й не згадаю.

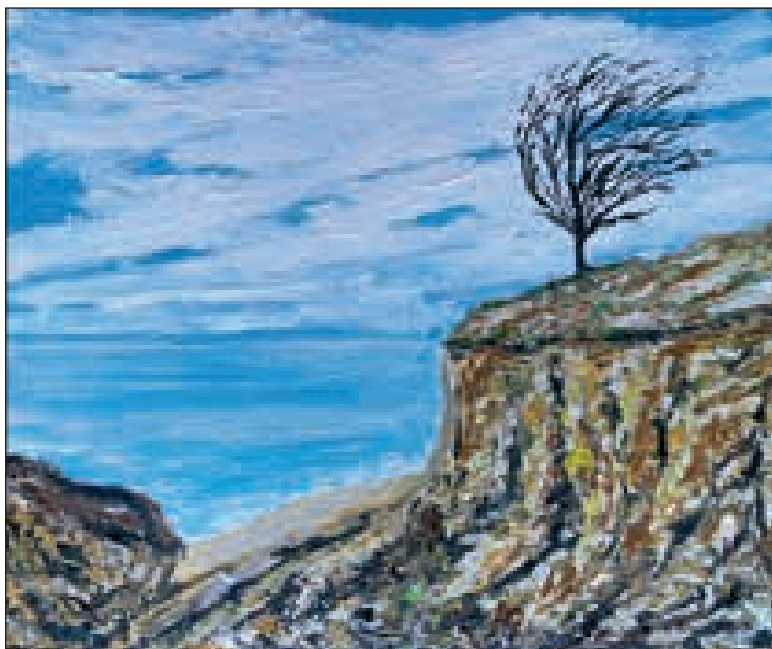

Якщо говорити про натхнення — то його немає. Не вірю в існування якихось «тонких» матерій. До весни 2022 року я не малював років зо п'ять. Власне, і не планував цим займатися. Основним напрямком свого професійного розвитку вважав і вважаю драматургію кіно.

Будь-яка творчість — це робота. Окоп сам себе не виріє, текст сам себе не напише. З картинами так само.

Натхнення немає.

Натхнення існує, щоб виправдати свою ліню.

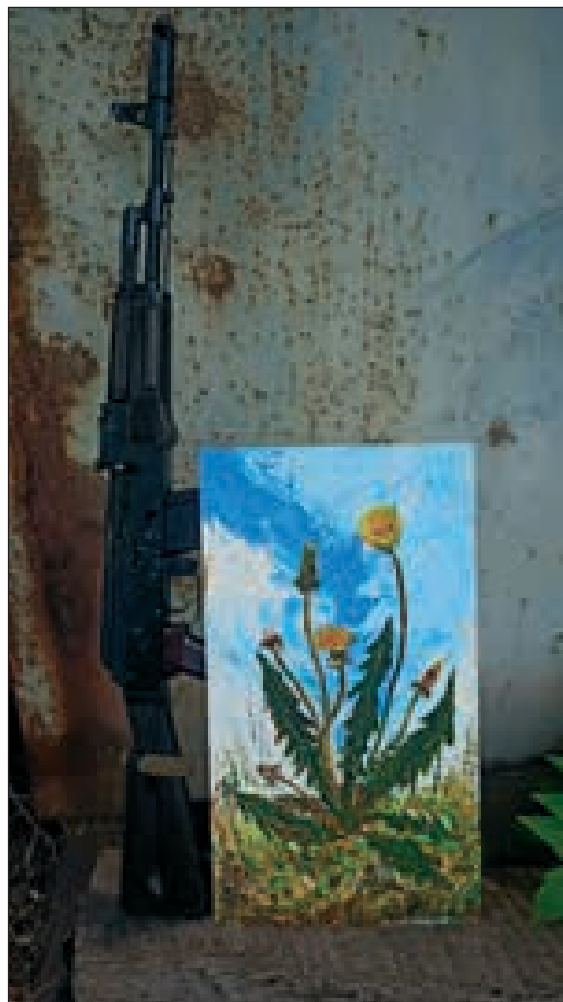
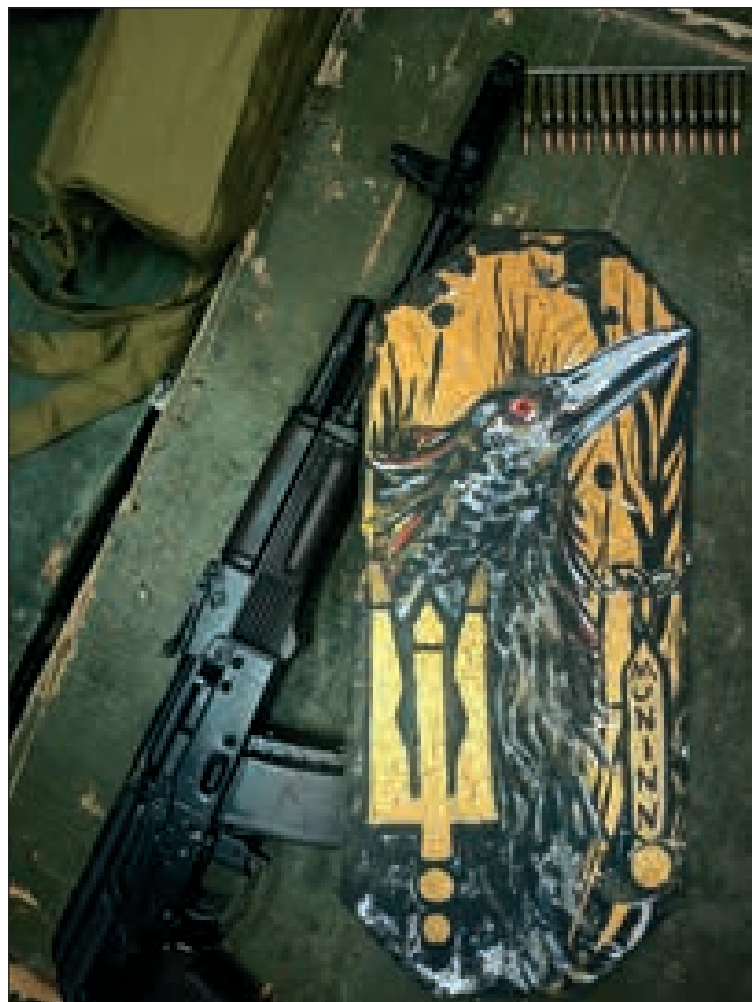

«Натхнення, — як казав колись мій командир, — для слабаків, а ти іди рий та укріплюй свою позицію».

Як і у 2015 році, коли перебував у лавах ДУК, з фарбами мені допомагає Ірина, тепер — моя дружина. І це дуже трепетний момент, як вона обирає їх: «Бачу ти малюєш небо, — відтінків має бути більше», — і фотокартки тюбиків «для неба». А через кілька днів плюс 5 кілограмів акрилу від українського виробника Rosa Gallery в коробці Нової пошти у мене в руках.

Rosa — найкращі фарби для ЗСУ.

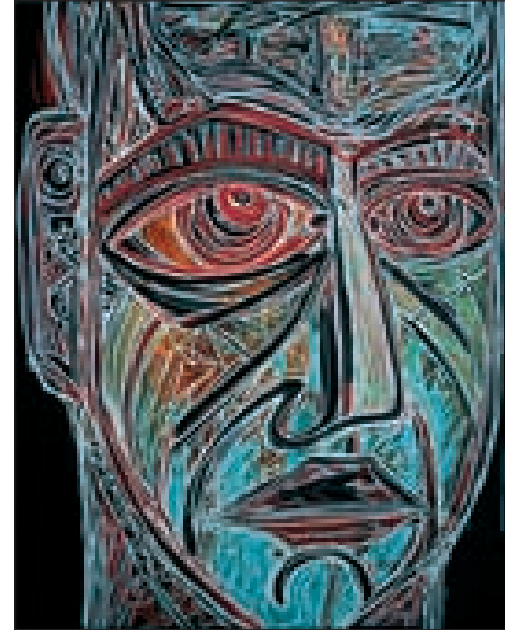

КОЛИСЬ НАПИШУ

Колись напишу
про вісімдесятирічного дідуса, який працює барменом і роз-
ливає усім «коктейлі молотова», а бабусі на інвалідних візочках
йому допомагають

Колись напишу
про пацанів, які вперше беруть автомати в руки, і при слові
«русня» їхні очі палають

Колись напишу

про поліціантку з Одеси, яка посадила своїх малих дітей
у потяг і так само патрулює вулиці, ще й сміється. Сміється, щоб
не плакати

Колись напишу

про тишу в підвалі, коли вибухає поруч, і прискорений курс
тактичної медицини після

Колись напишу

про стрілки годинника, що цокає до ранку, коли довкола тихо,
і про світанок у березні, коли починають співати солов'ї

Колись напишу

ТГШ

Кілька днів тому під час повітряної тривоги, у тісному підвалі, де юрилося пів сотні новобранців, один боєць понад годину читав вірші Тараса Шевченка. Без жодного «Кобзаря» та інтернету. Усе знав напам'ять.

Хлопці та дівчата слухали його дуже уважно. Десь збивався, десь робив довгі паузи, однак не переставав декламувати.

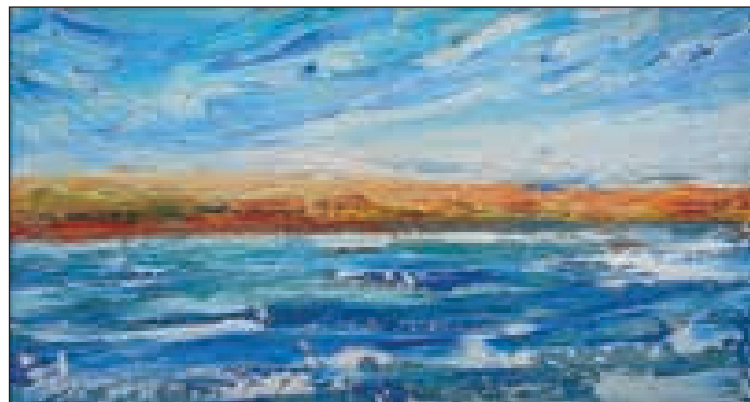
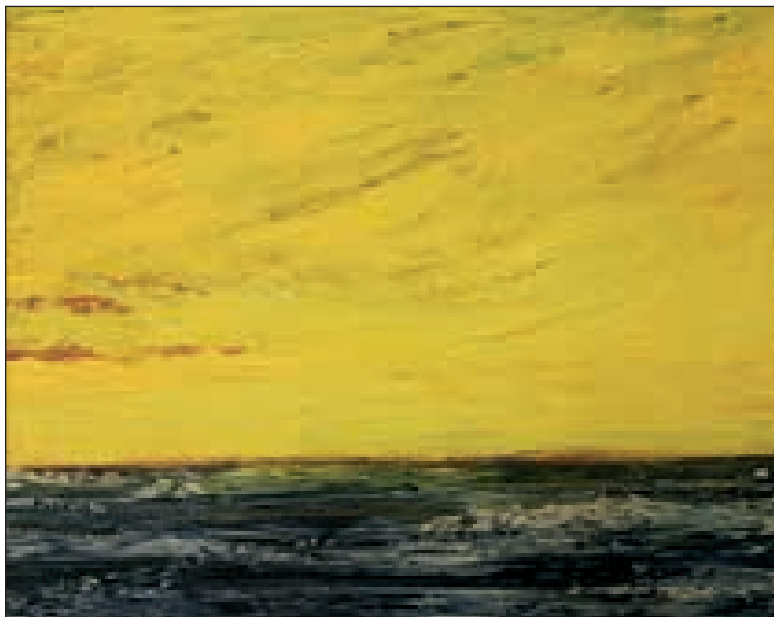
...Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пилину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?..
За карії оченята,
За чорнії брови
Серце рвалося, сміялось,
Виливало мову,
Виливало, як уміло,
За темнії ночі,
За вишневий сад зелений,
За ласки дівочі...
За степи та за могили,
Що на Україні,
Серце мліло, не хотіло
Співать на чужині...

Після того, як повітряна тривога закінчилася, люди аплодували йому, а чоловік, подякувавши, сказав: наступного разу читатиму Івана Франка.

Із сірого та темного підвалу казарм люди виходили на вулицю.

Одеса — це Україна.

ТОРКНУТИСЯ КОЛОСКІВ ПАЛЬЦЯМИ

Над нами безкрає небо. Удалині — заплава лиману. Пшениця колоситься. Співають у хащах птахи. Ми сидимо в секретах. Комарі та мухи злітаються під клейонку, що провисла після ранкової зливи, а конденсат повільно набирає краплю, щоб упасти мені на плече.

Я дивлюсь у бінокль: унизу гуляють фазани. Спокій цього місця заворює.

Тут можна малювати пейзажі: уздовж лінії берега чалапають чаплі.

Тут міг би жити Ван Гог: рельєф проситься на картини. Тіні грубими мазками падають на охру протилежного берега.

Тут — Бессарабський рай.

Експресіонізм Моне живе у хмарах.

Ми ж — у катакомбах. Нас двадцять бійців, і ми приїхали сюди сьогодні зранку.

Вс-с-с-сть! — комар залетів у вухо, і я ніби прокинувся від сну: ось моя попільниця, ось — автомат, що стоїть дулом догори, опертий на терновий кущ, ось — знову зашипіла рація. У цьому пейзажі та ідилії ми зайві. Тут не повинно бути зброї.

Я вибираюся із секрету і йду до пшеничного поля, щоб торкнутися колосків пальцями.

Я йду й бачу помаранчеве небо з одного боку та фіолетове — з другого.

ЗМІСТ

Українська правда. Життя	3	Без назви	48
Колись напишу	8	Картини листопада	51
ТГШ	9	Газета «Спротив»	55
Торкнутися колосків пальцями	11	Заповіт	58
Без назви	16	Я не хочу постійно писати про війну	60
Малювати на війні	17	Намалюєш світанок	62
Зачарований ліс	20	Вона чекала тебе	64
Неминучість зими	22	Іменники і не зовсім	66
Ваша історія того варта	25	Росіяни палять українські книжки	67
Платон	29	Про живопис на війні	68
Ситуація УТА	33	Що там попереду?	71
Віск і форма	37	Про літературу й війну	74
Страх	42	Це всього лише смерть	75
Радіо війна	43	Історія однієї української родини	77
Майже рік	45	Аврора над Україною	82

Одеський художній музей	90
Хімічні речовини	93
Спустошення	96
Синій і жовтий	99
Утома	101
Наймасовіша атака	102
Захисникам російської культури	107
Свідчення	110
Дива не сталося	114
Армія рівняє всіх	117
Життя, яке не повернути	121

Якщо не ми — то за нас	127
Життя	130
Точка заземлення	131
Це — ми!	132
Кіно про літературу, в якому її немає	134
Читайте книжки живих військових. Не чекайте їхньої смерті	137
Нормандія	142
Віталій Запека: «Я вкрав свою смерть»	144
Хай палає небо й горить земля	149
Моя книжка згоріла в Харкові	154